

การรับรองสภาพบุคคลทางกฎหมายของสถานที่ธรรมชาติ
กรณีศึกษาประเทศนิวซีแลนด์
(Natural feature as a legal person of New Zealand)*

อรอร กฤษณะทรัพย์**

บทนำ

สถานที่ธรรมชาติไม่ว่าจะเป็นแม่น้ำ ฝืนป่า เทือกเขา ทะเล ทะเลสาบ ล้วนเป็นส่วนประกอบหนึ่งทางภูมิศาสตร์ที่สามารถใช้เป็นเกณฑ์การแบ่งแยกอำนาจอธิปไตยของแต่ละรัฐได้ นอกจากนี้ ยังเป็นแหล่งทรัพยากรทางธรรมชาติที่เป็นประโยชน์ต่อมวลมนุษยชาติและเป็นสถานที่ท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ชีวิตของมนุษย์ล้วนเติบโตขึ้นมาพร้อมกับธรรมชาติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับชนเผ่าพื้นเมืองที่มีการอาศัยอยู่ในบริเวณพื้นที่ทางธรรมชาติซึ่งมีความผูกพันทั้งด้านกายภาพและจิตวิญญาณอย่างลึกซึ้ง นำไปสู่การสร้างวัฒนธรรมและวิถีชีวิตความเป็นอยู่ในพื้นที่นั้น ๆ ตั้งแต่สมัยบรรพชนและถ่ายทอดมาสู่ลูกหลานอันเป็นมรดกของชาติสืบต่อไป

ด้วยสภาพการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ชนเผ่าพื้นเมืองได้ถูกลดความสำคัญลงไปตามกาลเวลา รัฐบาลของแต่ละประเทศเข้ามามีอำนาจจัดการพื้นที่ทางธรรมชาติต่าง ๆ ก่อให้เกิดปัญหาการรุกรานที่ดินอยู่อาศัยพื้นที่ทำกิน และไม่เพียงแต่ส่งผลกระทบต่อชนเผ่าพื้นเมืองเท่านั้น แต่อาจนำไปสู่กิจกรรมที่เป็นการทำลายระบบนิเวศและความหลากหลายทางชีวภาพของสถานที่ทางธรรมชาติ การถดถอยของทรัพยากรธรรมชาติ และก่อให้เกิดข้อพิพาทระหว่างรัฐกับชนเผ่าพื้นเมือง ด้วยเหตุนี้ นิวซีแลนด์ซึ่งเป็นประเทศที่มีภูมิประเทศประกอบไปด้วยสถานที่ทางธรรมชาติเป็นส่วนใหญ่จึงได้ประกาศใช้กฎหมายต่าง ๆ เพื่อรับรองให้สถานที่ทางธรรมชาติมีสภาพบุคคลทางกฎหมายได้เช่นเดียวกับบุคคล อันเป็นการก่อตั้งสิทธิและหน้าที่ รวมทั้งการคุ้มครองตามกฎหมายเพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นกับชนเผ่าพื้นเมืองมาอย่างยาวนาน และดำรงไว้ซึ่งความสำคัญของมรดกทางธรรมชาติตลอดจนการเคารพต่อสิทธิและศักดิ์ศรีของชนเผ่าพื้นเมือง

* บทความประจำเดือนมิถุนายน ๒๕๖๘

** บุคลากรจัดทำฐานข้อมูลกฎหมายฝ่ายค้นคว้าและเปรียบเทียบกฎหมาย กองกฎหมายต่างประเทศ สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

สาระสำคัญ

นิวซีแลนด์มีสภาพภูมิประเทศที่ประกอบด้วยสถานที่ทางธรรมชาติอันหลากหลาย เช่น เทือกเขาสูง ทะเลสาบต่างๆ แม่น้ำหลายสาย และอุทยานแห่งชาติที่สำคัญ^๑ ในช่วงศตวรรษที่ ๑๓ ชนเผ่า Maori เป็นชนเผ่าพื้นเมืองดั้งเดิมได้ตั้งถิ่นฐานในบริเวณพื้นที่ Aotearoa ต่อมาภายหลังในช่วงการล่าอาณานิคมของชาวอังกฤษซึ่งเริ่มต้นในช่วงต้นศตวรรษที่ ๑๙ หัวหน้าชนเผ่าชาว Maori ประมาณ ๔๐ คนได้ลงนามในสนธิสัญญา Waitangi (Treaty of Waitangi หรือ Te Tiriti o Waitangi) ในเดือนกุมภาพันธ์ ๑๘๔๐ ซึ่งมีสาระสำคัญ คือชาว Maori ได้สละอำนาจอธิปไตยของตนให้แก่พระมหากษัตริย์แห่งอังกฤษ แต่ในฉบับแปลภาษา Maori นั้นชาว Maori ยังคงมีสิทธิในการปกครองตนเองและให้อำนาจแก่ราชวงศ์อังกฤษในระดับน้อยกว่าที่ชาวอังกฤษกล่าวอ้างไว้ ด้วยเหตุนี้ จึงเกิดประเด็นความขัดแย้งเกี่ยวกับการตีความสนธิสัญญาดังกล่าวขึ้น กล่าวคือ เมื่อชาว Maori ไม่ประสงค์จะขายที่ดินอีกต่อไป อังกฤษได้ใช้วิธีการยึดที่ดินหรือการซื้อที่ดินภายใต้เงื่อนไขที่ไม่โปร่งใส ทั้งนี้ ในปี ค.ศ. ๑๙๗๕ รัฐบาลนิวซีแลนด์จึงได้จัดตั้ง Waitangi Tribunal เพื่อพิจารณาข้อร้องเรียนและข้อพิพาททางที่ดิน โดยมีอำนาจการพิจารณาจำกัดเฉพาะเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นภายหลังจากปี ค.ศ. ๑๙๗๕ เท่านั้น แต่ต่อมาได้ขยายอำนาจย้อนหลังให้ครอบคลุมถึงเหตุการณ์ในปี ค.ศ. ๑๘๔๐^๒

จากข้อพิพาทในสนธิสัญญา Waitangi นำไปสู่การรับรองสภาพบุคคลทางกฎหมายของสถานที่ทางธรรมชาติในเวลาต่อมา เพื่อเป็นการเคารพต่อศักดิ์ศรีและสิทธิของชนเผ่าพื้นเมืองดั้งเดิมและดำรงไว้ซึ่งการอนุรักษ์สถานที่ทางธรรมชาติของนิวซีแลนด์

Te Urewera เป็นพื้นที่ที่ถูกปกคลุมด้วยป่าเป็นส่วนใหญ่ ตั้งอยู่ภายในบริเวณเนินเขาที่มีประชากรอาศัยอยู่อย่างเบาบางบนเกาะเหนือของนิวซีแลนด์^๓ นอกจากนี้ ยังเป็นที่อยู่อาศัยของนกป่าพื้นเมืองรวมทั้งเป็นรกรากของชาว Tu hoe หรือ The Children of the Mist ที่มีความผูกพันลึกซึ้งกับผืนป่าแห่งนี้มายาวนานหลายศตวรรษ^๔ แม้ชาว Tu hoe ไม่ได้ลงนามในสนธิสัญญา Waitangi แต่ชาว Tu hoe ก็ได้รับ

^๑ “All about New Zealand”, จาก [Kiwicentre](#). สืบค้นเมื่อวันที่ ๓๐ มิถุนายน ๒๕๖๘

^๒ Matthias Kramm, “When a River Becomes a Person”, จาก [Full article: When a River Becomes a Person](#). สืบค้นเมื่อวันที่ ๓๐ มิถุนายน ๒๕๖๘

^๓ Environment Foundation, “Te Urewera Act”, จาก [Te Urewera Act • Environment Guide](#). สืบค้นเมื่อวันที่ ๓๐ มิถุนายน ๒๕๖๘

^๔ Megan Exton, “Te Urewera Personhood: A Legal Tool for Furthering Maori Aspirations for Land”, จาก [Microsoft Word - F I N A L L L](#), หน้า ๕. สืบค้นเมื่อวันที่ ๓๐ มิถุนายน ๒๕๖๘

ผลกระทบจากการถูกยึดที่ดิน การคุมขัง หรือการสังหารประชาชนผู้บริสุทธิ์ผ่านกฎหมายและการบังคับใช้กฎหมายที่ไม่โปร่งใส^๕

ภาพแสดงผืนป่า Te Urewera

ที่มา : [Te Urewera: New Zealand's 'living' rainforest](#)

ที่มา : [Te Urewera](#)

เพื่อเป็นการรับรองสิทธิให้แก่ชาว Tu hoe ในปี ค.ศ. ๒๐๑๔ นิวซีแลนด์จึงได้รับรองสภาพบุคคลทางกฎหมายให้แก่ผืนป่า Te Urewera ซึ่งเป็นสถานที่ทางธรรมชาติที่คงอยู่มาอย่างยาวนานซึ่งเต็มไปด้วยทัศนียภาพ ความลึกลับ การผจญภัย และความงามที่ไกลโพ้น นอกจากนี้ ยังเป็นสถานที่ที่ทรงคุณค่าทางจิตวิญญาณของ Mana และ Mauri อันมีเอกลักษณ์เฉพาะตัวพร้อมกับเป็นแรงบันดาลใจให้ผู้คนต่างคุ้มครองและดูแลสถานที่แห่งนี้ผ่านกฎหมายที่มีชื่อว่า Te Urewera Act 2014^๖

สำหรับชาว Tu Hoe นั้น ผืนป่า Te Urewera เปรียบเสมือนเป็นหัวใจของปลายักษ์ของเมาอิ (Te Manawa o te Ika a Maui) โดยชื่อนี้มาจาก Murakareke บุตรชายของบรรพบุรุษชาว Tu Hoe นอกจากนี้ยังเป็น ewe whenua คือ สถานที่แห่งการกำเนิดและการกลับมาของแผ่นดินกำเนิดของพวกเขาที่สามารถแสดงถึงวัฒนธรรม ภาษา ขนบธรรมเนียม และอัตลักษณ์ของชาว Tu Hoe ส่วนชาวนิวซีแลนด์เห็นว่าผืนป่าแห่งนี้เป็นส่วนสำคัญของชนเผ่าและทรงคุณค่าในระดับชาติด้วย เพราะมีระบบนิเวศพื้นเมือง ความหลากหลายทางชีวภาพของกลุ่มชนเผ่า มรดกทางประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม วิทยาศาสตร์ และเป็นสถานที่สำหรับการพักผ่อน

---

^๕ Florence Kerr and Lawrence Smith, “For the love of Te Urewera”, จาก [ENDURING: Kia Pūmau Tonu | Restoring the heart of Te Urewera](#). สืบค้นเมื่อวันที่ ๓๐ มิถุนายน ๒๕๖๘

^๖ โปรดดูรายละเอียดเพิ่มเติมที่ [Te Urewera Act 2014 No 51 \(as at 05 April 2025\), Public Act – New Zealand Legislation](#)

กลางแจ้งและการทบทวนทางจิตวิญญาณซึ่งรัฐบาลและชาว Tu Hoe จะร่วมกันดำรงไว้ซึ่งความสัมพันธ์ของผืนป่าและชนเผ่าให้มีความแน่นแฟ้นยิ่งขึ้น^๗

เจตนารมณ์ของกฎหมายฉบับนี้ คือ เพื่อจัดตั้งและคุ้มครองสถานะทางกฎหมายของผืนป่า Te Urewera ให้คงอยู่ตลอดไปและเสริมสร้างและรักษาความสัมพันธ์ระหว่างชาว Tu Hoe และผืนป่า การอนุรักษ์ลักษณะทางธรรมชาติและ ความงาม ความสมบูรณ์ของระบบนิเวศพื้นเมือง ความหลากหลายทางชีวภาพ และมรดกทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม ตลอดจนการเป็นสถานที่เพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ การเรียนรู้ การสะท้อนทางจิตวิญญาณ และเป็นแรงบันดาลใจให้แก่สาธารณชน^๘

ทั้งนี้ มาตรา ๑๑ ของกฎหมายดังกล่าว บัญญัติว่า

“Te Urewera is a legal entity, and has all the rights, powers, duties, and liabilities of a legal person”

โดยกฎหมายได้รับรองสภาพบุคคลทางกฎหมายให้แก่ผืนป่า Te Urewera โดยมีสิทธิ อำนาจหน้าที่ และความรับผิดชอบเช่นเดียวกับบุคคลตามกฎหมาย มีการจัดตั้งผู้แทนเพื่อดำเนินการในนามของผืนป่า กล่าวคือ คณะกรรมการ Te Urewera (Te Urewera Board)^๙

ต่อมา ในปี ค.ศ. ๒๐๑๗ แม่น้ำ Whanganui ซึ่งเป็นแม่น้ำที่สามารถเดินเรือได้ยาวที่สุดในภายใน Aotearoa ตั้งแต่ภูเขา Tongariro ไปจนถึงทะเล Tasman ที่หล่อเลี้ยงจิตวิญญาณและกายภาพให้แก่ชาวเผ่าของแม่น้ำ Whanganui และชนเผ่ากลุ่มย่อยอย่าง hapu ได้รับการรับรองให้มีสภาพบุคคลทางกฎหมายเช่นเดียวกัน^{๑๐}

---

^๗ Section 3 of Te Urewera Act 2014

^๘ Section 4 of Te Urewera Act 2014

^๙ Section 16 and 21 of Te Urewera Act 2014

^{๑๐} “Change-maker — the Whanganui River”, จาก [Change-maker — the Whanganui River | He Tohu](#). สืบค้นเมื่อวันที่ ๓๐ มิถุนายน ๒๕๖๘

ภาพแม่น้ำ Whanganui

ที่มา : [Saving the Whanganui: can personhood rescue a river? | New Zealand | The Guardian](#)

ที่มา : [Whanganui River | Longest Navigable River - 290 Kilometres Long](#)

ชาว Whanganui กล่าวว่า “Ko au te awa. Ko te awa ko au” ซึ่งหมายความว่า “ฉันคือแม่น้ำ และแม่น้ำคือฉัน” แต่ในระยะเวลา ๘ ปีภายหลังจากที่ชนเผ่าได้ลงนามในสนธิสัญญา Waitangi ในปี ค.ศ. ๑๘๔๐ รัฐบาลได้ซื้อที่ดินจำนวนมากและมีอำนาจเหนือแม่น้ำ โดยออกกฎหมายอนุญาตให้เจ้าหน้าที่ท้องถิ่นสามารถสร้างสิ่งปลูกสร้างริมแม่น้ำได้ แต่อย่างไรก็ดี อำนาจหรือสิทธิในการมีส่วนร่วมของชนเผ่า Whanganui ก็ไม่ได้ถูกรับรองไว้ และช่วงระยะเวลา ๑๐๐ ปี ต่อมานั้นมีการจัดตั้งบริการเรือกลไฟ การตัดไม้ทำลายป่า การขุดกรวดและทรายจากแม่น้ำ การนำน้ำไปใช้ผลิตไฟฟ้า ซึ่งชนเผ่าได้พยายามต่อสู้กับการเปลี่ยนแปลงเหล่านี้และยื่นคำร้องต่อรัฐสภาเนื่องจากส่งผลเสียต่อสุขภาพและความเป็นอยู่ของแม่น้ำ^{๑๑}

ในปี ค.ศ. ๑๙๙๐ กลุ่มชนเผ่าชาว Whanganui ได้ยื่นคำร้องต่อศาลเพื่อเรียกร้องสิทธิการเป็นเจ้าของและควบคุมแม่น้ำ Whanganui โดยคำร้องดังกล่าวได้รับการพิจารณาจากศาลแล้ว ต่อมา ในปี ค.ศ. ๒๐๑๔ ทั้งสองฝ่ายได้ลงนามในข้อตกลง Whanganui River Claims Settlement และได้รับการยืนยันและรับรองสภาพบุคคลตามกฎหมาย ภายใต้กฎหมายที่มีชื่อว่า Te Awa Tupua (Whanganui River Claims Settlement) Act 2017^{๑๒ ๑๓}

^{๑๑} อ้างแล้วเชิงอรรถที่ ๑๐

^{๑๒} โปรดดูรายละเอียดเพิ่มเติมที่ [Te Awa Tupua \(Whanganui River Claims Settlement\) Act 2017 No 7 \(as at 24 December 2024\), Public Act – New Zealand Legislation](#)

^{๑๓} อ้างแล้วเชิงอรรถที่ ๒

กฎหมายบัญญัติว่า “Te Awa Tupua is an indivisible and living whole, comprising the Whanganui River from the mountains to the sea, incorporating all its physical and metaphysical elements”^{๑๔}

กำหนดให้มีสิทธิ อำนาจ หน้าที่ และความรับผิดชอบเช่นเดียวกับบุคคลตามกฎหมายทั่วไป^{๑๕} โดยมีการจัดตั้งผู้แทนเพื่อดำเนินการในนามของแม่น้ำ Whanganui คือ New Zealand Geographic Board Nga Pou Taunaha o Aotearoa^{๑๖}

ในปี ค.ศ. ๒๐๒๕ รัฐบาลนิวซีแลนด์ได้รับรองสภาพบุคคลทางกฎหมายให้แก่เทือกเขา Taranaki โดยมีการจัดการร่วมกันระหว่างตัวแทนของรัฐบาลและชนเผ่าชาวเมารีจำนวน ๘ เผ่าที่อาศัยในพื้นที่ดังกล่าวมาตั้งแต่โบราณ^{๑๗} ซึ่งภูเขาดังกล่าวเป็นภูเขาไฟเงียบสงบและมีหิมะปกคลุม สูง ๒,๕๑๘ เมตร โดยสูงเป็นอันดับสองในเกาะเหนือนิวซีแลนด์ ซึ่งเป็นสถานที่ท่องเที่ยวยอดนิยมสำหรับกิจกรรมเดินป่าและกีฬาหิมะ^{๑๘}

ภายหลังจากได้มีการลงนามในสนธิสัญญา Waitangi ในปี ค.ศ ๑๘๖๕ พื้นที่ Taranaki ถูกยึดเพื่อเป็นการลงโทษแก่ชนเผ่าชาวเมารีที่ก่อกบฏ และในศตวรรษต่อมา กลุ่มล่าสัตว์และกลุ่มกีฬามีสิทธิในการจัดการเทือกเขาในด้านต่าง ๆ แต่ชาวเมารีไม่สามารถกระทำเช่นนั้นได้ รัฐบาลนิวซีแลนด์เล็งเห็นถึงความสำคัญของชาวเมารี จึงได้ประกาศใช้กฎหมาย Taranaki Maunga Collective Redress Act 2025 เพื่อรองรับสิทธิทางกฎหมายแก่เทือกเขา Taranaki^{๑๙}

---

^{๑๔} Section 12 of Te Awa Tupua (Whanganui River Claims Settlement) Act 2017

^{๑๕} Section 14 of Te Awa Tupua (Whanganui River Claims Settlement) Act 2017

^{๑๖} Section 4 of T Awa Tupua (Whanganui River Claims Settlement) Act 2017

^{๑๗} “Mount Taranaki (Taranaki Maunga) granted legal personhood”, จาก [New Zealand - January 2025 | The Global State of Democracy](#). สืบค้นเมื่อวันที่ ๑๘ กรกฎาคม ๒๕๖๘

^{๑๘} Associated Press, “New Zealand mountain is granted personhood, recognizing it as sacred for Maori”, จาก [New Zealand mountain is granted personhood, recognizing it as sacred for Maori](#). สืบค้นเมื่อวันที่ ๓๐ มิถุนายน ๒๕๖๘

^{๑๙} อ้างแล้วเชิงอรรถที่ ๑๘

ภาพแสดงเทือกเขา Taranaki

ที่มา : [Taranaki | 100% Pure New Zealand](#)

กฎหมาย Taranaki Maunga Collective Redress Act 2025^{๒๐} บัญญัติไว้ว่า

“(1) Te Kahui Tupua is a living and indivisible whole comprising Taranaki Maunga and other tupuna maunga, including Pouakai and Kaitake, from their peaks to, and including, all the surrounding lands, and incorporating all their physical and metaphysical elements.

(2) In this section, surrounding lands means the lands located within the Taranaki Region that form part of Te Kahui Tupua.”^{๒๑}

ขอบเขตการบังคับใช้ของกฎหมายฉบับนี้ คือ เทือกเขา Taranaki Maunga และ tupuna maunga รวมทั้ง Pouakai และ Kaitake ตั้งแต่ยอดเขาไปจนถึงพื้นที่โดยรอบทั้งหมด ทั้งทางกายภาพและอธิปไตยทั้งหมดของพื้นที่เหล่านั้นไว้ด้วยกัน โดยพื้นที่โดยรอบให้หมายถึงพื้นที่ที่ตั้งอยู่ในเขตภูมิภาคของ Taranaki

---

^{๒๐} โปรดดูรายละเอียดเพิ่มเติมที่ [Te Ture Whakatupua mō Te Kāhui T Taranaki Maunga Collective Redress Act 2025 upua 2025/Taranaki Maunga Collective Redress Act 2025 No 1, Public Act Contents – New Zealand Legislation](#)

^{๒๑} Section 17 of T Awa Tupua (Whanganui River Claims Settlement) Act 2017

กฎหมายกำหนดให้เทือกเขา Taranaki มีสถานภาพบุคคลทางกฎหมาย และมีสิทธิ อำนาจ หน้าที่ และความรับผิดชอบเช่นเดียวกับบุคคลตามกฎหมายทั่วไป^{๒๒} และรับประกันว่าชนเผ่าจะไม่ถูกลดทอนสิทธิ อำนาจหรือการมีส่วนร่วมใด ๆ ภายในเทือกเขานี้^{๒๓} รวมทั้งสงวนไว้ซึ่งชื่อของ Te Kahui Tupua ว่าจะไม่ถูก นำไปใช้หรือดำเนินการใด ๆ เกี่ยวกับการตั้งชื่อองค์กรทั้งจดทะเบียนและไม่จดทะเบียนก็ตาม หรือการดำเนิน กิจกรรมทางการค้าใด ๆ เว้นแต่จะได้รับอนุญาตเป็นลายลักษณ์อักษรจาก Te Topuni Kokorangi^{๒๔}

บทสรุป

จากตัวอย่างกฎหมายนิวซีแลนด์ที่กล่าวมาข้างต้น แสดงให้เห็นว่า รัฐบาลนิวซีแลนด์ได้ พยายามให้ความคุ้มครองสิทธิของชนเผ่าพื้นเมืองเดิมของประเทศไปพร้อมกับการอนุรักษ์สถานที่ทางธรรมชาติ โดยการรับรองให้สถานที่ธรรมชาติมีสภาพบุคคลทางกฎหมายเช่นเดียวกับบุคคล โดยกำหนดให้มีผู้แทนที่ได้รับ การแต่งตั้งมีอำนาจจัดการแทนอันเป็นไปเพื่อประโยชน์ในการจัดการดูแลสิทธิต่าง ๆ ตามกฎหมาย ทำให้ ตระหนักถึงความสำคัญของชนเผ่าพื้นเมืองของประเทศที่มีความผูกพันกับสถานที่ทางธรรมชาติทั้งทางกายภาพ และจิตวิญญาณ อันเป็นการรักษาไว้ซึ่งวัฒนธรรมและมรดกทางธรรมชาติ ตลอดจนการอนุรักษ์สถานที่ทางธรรม เพื่อประโยชน์แก่พลเมืองของประเทศ

*****

---

^{๒๒} Section 18 of T Awa Tupua (Whanganui River Claims Settlement) Act 2017

^{๒๓} Section 15 of T Awa Tupua (Whanganui River Claims Settlement) Act 2017

^{๒๔} Section 38 of T Awa Tupua (Whanganui River Claims Settlement) Act 2017